

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

***ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
У ПРОЦЕСІ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ
ПОТРЕБАМИ***

Збірник наукових праць

Харків – 2021

особливими освітніми потребами	126
Пересічанська О. М. Розвиток діалогічного мовлення у дітей із знм ііі рівня засобами театралізованої діяльності	129
Перетяга Л.Є. Позашкільна освіта в Україні на сучасному етапі	131
Погребняк Т.Ю., Мезиненко Н.В. Формування національних цінностей в учнів з особливими освітніми потребами засобами народознавства	137
Погребняк Т.Ю., Христенко В. М. Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами шляхом залучення дітей до занять в хореографічному гуртку «Карамельки»	142
Поливанова О.І. Методичний супровід процесу соціалізації дітей з особливими освітніми потребами У закладі позашкільної освіти	145
Пріхода М.В. Корекційний вплив sand art методу на процеси розвитку і соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями	148
Пурдя Л.А. Ресурси контактного зоопарку щодо соціалізації дітей із особливими потребами	151
Пушкар Н.Б., Тімко М.М., Вербицька Т.Г. Екологічні аспекти навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами	152
Редіна В.А. Використання ресурсів Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради з дітьми з особливими освітніми потребами.....	157
Руденко Л.В. Логопедична робота з формування орфографічних навичок у молодших школярів із загальним недорозвиненням мовлення другого рівня	159
Сендецький В.А. Особливості трудового виховання учнів з інтелектуальними порушеннями	161
Синьов В. М., Коваленко В. Є. Моделі залучення дітей з особливими освітніми потребами в освітній процес закладів позашкільної освіти	164
Супрун Д.М., Супрун М.О. Започаткування професором І. П. Колесником системи підготовки спеціальних психологів (до 80-річчя від дня народження)	168
Тараб К.Х. Організація занять фізичної культури для дітей з розладами аутистичного спектру у позашкільній освіті	171
Уляницька Н. І. Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами	173
Хомініч О.Г. Ігрові форми навчання дітей старшого дошкільного віку із зпр навичок монологічного мовлення	176
Чемова М.Є. Адаптації та модифікації освітнього процесу молодших школярів у закладах загальної середньої освіти в умовах інклюзивного навчання	180
Шевченко І.Д. Особливості психофізичного розвитку дітей з порушеннями зору	183
Шеремет М.К., Голуб Н.М. Психолого-педагогічні засади проблеми включення дітей із мовленнєвими порушеннями у гурткову роботу	186
Шкоріна Є.В., Гордієнко І.В. Особливості ігрової діяльності дошкільнят з інтелектуальними порушеннями	190
Шпачинський Д.В. Формування соціальної мобільності та адаптації у дітей	

слів з подвоєнням та подовженням приголосних; не з дієсловами; слів з апострофом.

Заключний контрольний етап дає змогу відстежити динаміку розвитку та досягнення учня, а також спрогнозувати наступний етап [1, 83].

Вироблення орфографічної пильності засновується на розвиткові у дітей елементарних мовних узагальнень (фонетичних, морфологічних, синтаксичних), які утворюються на основі співставлення образів слів (слухового із зоровим, зорового із зоровим), а також співставлення лексичного і граматичного значень слова. Крім того, в основі узагальнень лежить активізація отриманих учнями знань та умінь (уміння розрізняти, голосні та приголосні, виділяти наголошений та ненаголошений голосний, наголошений та ненаголошений склад, змінювати форму слова, встановлювати зв'язки в словосполученнях та реченнях) [3, 223].

У рамках написання магістерської роботи на тему «Логопедична робота з формування орфографічних навичок у молодших школярів із загальним недорозвиненням мовлення» нами заплановано дослідження порушень письма учнів початкових класів із ЗНМ другого рівня на базі «Харківської спеціальної школи № 7» з метою виявлення типових помилок і подальшої розробки дидактичного матеріалу для подолання труднощів орфографії.

Формування складових орфографічної навички передбачає певний рівень володіння дітьми всіма системами мови (фонетичною, морфологічною, лексичною, синтаксичною), а також діями та операціями з мовними знаками на мимовільному і довільному рівнях. Комплексний підхід до цієї проблеми передбачає паралельну роботу з формування орфографічних навичок та подолання порушень звуковимови, читання та письма.

Література

1. Міністерство освіти і науки України Інститут спеціальної педагогіки НАПН України Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення («Корекція мовлення») Київ, 2016.
2. Могильова Н. М. Загальне недорозвинення мовлення: теорія та перспективне планування корекційно-розвиткової роботи: навчальний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б.І.Маторіна. 2019. 123 с.
3. Чередніченко Н.В. Психолінгвістичний підхід до вивчення причин та механізмів виникнення дизорфографії у молодших школярів із вадами мовленнєвого розвитку. Науковий Часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. 2014. № 27. С. 220-225

Сендецький В.А.

магістрант кафедри здоров'я людини,
реабілітології та спеціальної психології
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Процес соціалізації школярів з інтелектуальними порушеннями передбачає успішну підготовку їх до самостійного життя, посиленої діяльності

та участі в суспільному житті, їхньому самовизначенні. Саме такі завдання постають перед спеціальними закладами, де навчаються та виховуються, отримують професійно-трудові знання та навички діти з порушеннями інтелектуального розвитку.

Особливу увагу привертає трудове навчання і трудове виховання в спеціальній школі, які є єдиною системою. Головне завдання трудового навчання полягає в тому, щоб максимально полегшити дітям їх адаптацію в суспільстві після закінчення школи. Особливо актуально це в останній час, коли офіційна статистика констатує факти збільшення числа народжуваності дітей з відхиленнями у розвитку, обмеженими можливостями, дітей-інвалідів. Природно, що такі діти відчують значні труднощі у своєму житті, в придбанні необхідних трудових навичок, виборі та освоєнні свого шляху в житті. Учні спеціальної школи з самого початку перебування в школі потребують постійного і послідовного збагачення свого світосприйняття, світовідчуття, соціального досвіду і, що особливо актуально, - в поетапному залученні до усвідомленої трудової діяльності [2].

В Україні в останнє десятиріччя проведено низку психолого-педагогічних досліджень (В. Бондар, А. Висоцька, А. Долженко, А. Корнієнко, І. Кущенко, Г. Мерсіянова, К. Рейда, М. Супрун, І. Татьянчикова, В. Товстоган, К. Турчинська, О. Хохліна та ін.), розгляд яких дає можливість внести суттєві доповнення до науково-методичних засад професійно-трудового навчання школярів з інтелектуальними порушеннями спеціальної школи.

Загальновідомо, що уроки праці в спеціальній школі виступають не тільки як предмет, але і як одне з найважливіших і невід'ємних засобів корекції розумових і фізичних вад дітей [3]. Використовуючи всі пізнавальні можливості дітей, потрібно розвивати у них життєво необхідні навички, щоб, ставши дорослими, вони могли самостійно себе обслуговувати, виконувати в побуті і на виробництві просту роботу, жити по можливості в сім'ї і в трудовому колективі. Це можливо, якщо будуть вирішуватися такі завдання: 1) розвиток усіх психічних функцій та пізнавальної діяльності дітей у процесі навчання і корекція їх недоліків; основна увага в цій роботі має бути спрямована на розумовий розвиток дитини; 2) формування у дітей з інтелектуальними порушеннями правильної поведінки; основна увага в цьому розділі роботи має бути спрямована на моральне виховання; 3) трудове навчання і підготовка до посильних видів праці, фізичне виховання, самообслуговування; 4) побутове орієнтування та соціальна адаптація - як підсумок всієї роботи.

Велике значення у визначенні трудових можливостей дітей з інтелектуальними порушеннями і профілю доступного їм виду праці має їх фізичний розвиток, розвиток загальної і ручної моторики. Правильно організоване трудове навчання сприятливо впливає на розвиток учнів, сприяючи корекції їх недоліків. Педагогічно правильно організоване трудове навчання і виховання є ефективним засобом корекції недоліків розвитку розумової діяльності учнів. Найбільша складність трудового навчання в

спеціальній школі полягає у формуванні узагальнених умінь, здатності виконувати трудові завдання не тільки в певній ситуації, але і при зміні умов.

У переважній більшості школярів спеціальної школи можуть бути сформовані високоавтоматизовані навички виконання нескладних трудових операцій. Однак процес формування навичок протікає повільно. Звідси впливає необхідність значного збільшення прийомів і методів, що застосовуються в трудовому навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями.

Відомо, що одна з центральних завдань спеціальних шкіл - підготовка школярів до практичної діяльності, до участі в посильній продуктивній праці. Отже, система педагогічної корекції в процесі алгоритмізації трудової діяльності у школярів з інтелектуальними порушеннями сприяє успішному формуванню трудових умінь і навичок у дітей цієї категорії. Практична діяльність в її простих видах найбільш зрозуміла і доступна для дітей. Тут все дано в наочному, легко сприйманому вигляді. Різноманітність видів праці забезпечує різнобічну і активну роботу всіх аналізаторів [4].

На трудове навчання в допоміжних школах відводиться третина навчального часу. Можна запропонувати учням навчатися за двома напрямками: дівчаткам засвоїти швейну справу, а хлопчикам вивчати слюсарну і штукатурно-малярську справу [5; 6].

Поєднання цих двох напрямків дозволяє розширити можливості подальшого працевлаштування випускників; в більшій мірі коригувати властиві учням недоліки їх розумового та фізичного розвитку завдяки доступності досліджуваного матеріалу; підготувати їх до майбутнього сімейного життя, навчивши необхідним в домашньому господарстві навичкам; забезпечити учням більш успішну соціальну реабілітацію та адаптацію у самостійному житті [1].

Однак ця обставина не виключає доцільності організації занять з праці в позакласний час. Найбільш поширеною формою позаурочних занять з праці є різні гуртки. У спеціальних школах це гуртки технічного моделювання, художньої обробки металу і дерева, крою та шиття, в'язання. Вони, як правило, створюються на базі існуючих навчальних майстерень. У цих гуртках для роботи об'єднуються відносно невеликі групи учнів, які виявили інтерес і схильність до певного виду праці.

Наприклад, можна запропонувати створення факультативу «В'язання гачком». В'язання дає прекрасні умови для інтелектуального, естетичного і духовного виховання особистості, розвиває інтерес до культури народу своєї країни, допомагає професійному самовизначенню і самореалізації учнів в досягненні своїх цілей, розвиває фантазію, уяву, естетичний смак, виховує посидючість, уважність в підрахунку петель, у учнів виробляється вправність, розвивається рухова гнучкість пальців, спритність, відмінний окомір, а масаж подушечок пальців спрямований на розвиток дрібної моторики, в результаті якої поліпшується розумова діяльність дитини. Навіть хлопці із задоволенням вчаться в'язати гачком. Зроблений власними руками виріб приносить задоволення, сприяє зміцненню авторитету серед однолітків, формує позитивне відношення до праці. Працюючи в гуртку, діти розвивають професійні навички

і вміння необхідні в майбутньому дорослому житті, вчать спілкуватися один з одним, працювати в колективі і бачать перед собою кінцевий результат - предмет, зроблений своїми руками, яким вони можуть користуватися в побуті.

Таким чином, трудове виховання займає провідне місце в системі корекційної роботи і допомагає в реабілітації та соціальної адаптації учнів з обмеженими можливостями здоров'я.

Література

1. Завражин С. А., Фортова Л. К. Адаптация детей с ограниченными возможностями: учеб. пособие для студентов высших учебных заведений. М.: Академический проект; Трикста, 2005.
2. Константинів О. В. Характеристика системи трудового навчання розумово відсталих дітей / О. В. Константинів // Корекційна педагогіка і спеціальна психологія. - К-ПНУ імені Івана Огієнка, факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології, 2010. – С. 264-267
3. Лапшин В. А., Пузанов Б. П. Основы дефектологии. М.: Просвещение, 1990.
4. Маллер А. Р., Цикото Г. В. Обучение, воспитание и трудовая подготовка детей с глубокими нарушениями интеллекта. М.: Педагогика, 1988. С. 23-35.
5. Навчальні програми для 4-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку «Трудове навчання» (штукатурно-малярна справа) / автор: Кормілець Г.К. Київ, 2016 URL: <https://corr.ks.ua/progr.htm> (дата звернення 02.03.2021)
6. Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку «Трудове навчання» (швейна справа) / автор: Остапенко Л. І., Алексєєва С. І, Карнаухова Л. О. Київ, 2016 URL: <https://corr.ks.ua/progr.htm> (дата звернення 02.03.2021)

Синьов В. М.

доктор педагогічних наук, професор,
академік НАПН України

Коваленко В. Є.

кандидат психологічних наук, доцент

МОДЕЛІ ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасна освіта розглядається як двокомпонентна модель, в якій є знаннева складова (hard skills) і є складова соціалізації здобувача освіти (soft skills). Законом України «Про позашкільну освіту» визначено, що заклади позашкільної освіти окрім освітньо-виховної та розвиваючої діяльності здійснюють важливі функції соціального спрямування, що забезпечують адаптацію учнів до життя в суспільстві та їх професійну орієнтацію [3].

У закладах позашкільної освіти створюються умови для засвоєння дитиною соціального досвіду, індивідуалізації особистості та її успішній соціальній інтеграції з урахуванням індивідуальних можливостей, спрямованості інтересів, здібностей і нахилів вихованців у процесі сумісної діяльності та спілкування (А. Висоцька, І. Гладченко, А. Капська, Р. Клайрис, О. Литовченко, М. Супрун, І. Татяничикова, О. Хохліна, А. Шарланова). На думку Л. Байбородової, О. Кириченко, освітній процес у закладі позашкільної